

Європейський принцип партнерства: ключ до залучення громадськості у відновлення України

Фотографія: Romtma via Canva

Прозоре, ефективне та спільне відновлення

У міру того, як формуються масштабні пропозиції щодо фінансування та плани відновлення України, участь широкої громадськості у прийнятті рішень та аналізі цих документів стає нагальною потребою. Застосування демократичних принципів гарантуватиме, що українське громадянське суспільство та громади стануть співвласниками планів реконструкції та комплексних програм відновлення,¹ і отримають довгострокові вигоди. Це стає ще більш актуальним у зв'язку з рішенням Європейської Ради про початок переговорів про вступ України до ЄС. На шляху до ЄС Україні необхідно розвивати організацій громадянського суспільства, щоб бути краще підготовленою до подолання потенційних складнощів майбутніх

¹ Децентралізація, як не втратити шанс. Комплексна програма відновлення - дорожня карта першочергових кроків для відновлення України. decentralization.ua, 2 березня 2023 року.

Для отримання додаткової інформації

Владлена Марцинкевич

координаторка з питань відновлення України
Мережа «Бенквоч» у країнах Центральної та Східної Європи
vladlena@bankwatch.org

Богдан-Александру Челаріу

Співробітник з питань політики ЄС
Мережа Бенквоч у країнах Центральної та Східної Європи
bogdan.alexandru.chelariu@bankwatch.org

Дізнайтеся більше:
bankwatch.org

національних реформ за підтримки міжнародного та європейського фінансування.²

Про це йдеться у звіті Європейської Комісії "Україна 2023"³: "Щодо адміністративної спроможності, то для підготовки до ефективного програмування та управління коштами ЄС необхідно створити офіційну координаційну структуру за участю органів влади на центральному та місцевому рівнях. Регіональні та місцеві зацікавлені сторони повинні бути більш систематично залучені до розробки, впровадження та моніторингу цих процесів".

Для підтримання відповідальності громади та покращення процесу формування, реалізації та моніторингу проектних пропозицій важлива активна участь громадськості. Таким чином, для України вкрай важливо інкорпорувати в національне законодавство та розпочати імплементацію найкращих практик ЄС з Політики згуртованості та Європейського кодексу поведінки щодо партнерства, тим самим забезпечивши активну участь громадянського суспільства в процесах реформування та відновлення. Підготовка України до вступу до ЄС означає невідкладне прийняття законодавства ЄС у рамках відповідної Глави 22 "Регіональна політика".

Принцип партнерства та моніторингові комітети

Європейський кодекс поведінки щодо партнерства є обов'язковий для Політики згуртованості ЄС та визначає партнерство як **"тісну співпрацю між органами державної влади, економічними і соціальними партнерами та органами, що представляють громадянське суспільство на національному, регіональному та місцевому рівнях** протягом усього програмного циклу, яке складається з підготовки, реалізації, моніторингу та оцінки".⁴ Партнери повинні бути представлені в моніторингових комітетах програм, основним завданням яких є **оцінка ефективності та якості програм, затвердження критеріїв оцінки, перегляд програм і прогресу, а також внесення пропозицій щодо їх перегляду та змін.**

Кодекс також підкреслює важливість залучення екологічних громадських організацій та представників вразливих груп з обмеженим доступом до процесу прийняття рішень.

Програми та схеми фінансування, розроблені без залучення потенційних бенефіціарів, представників громадянського суспільства та громадян, мають низький позитивний вплив. Як наслідок, страждає рівень обсорбції та якості. Крім того, зростає суспільне невдоволення, оскільки громадяни та малий бізнес не залучені до участі в програмах.

² Європейська Комісія, [Рекомендація Комісії від 12.12.2023 щодо сприяння залученню та ефективній участі громадян та організацій громадянського суспільства у процесах формування політики](#), Європейська Комісія, 2023.

³ Європейська Комісія, [РОБОЧИЙ ДОКУМЕНТ КОМІСІЇ Україна 2023 Звіт](#), Європейська Комісія, 8 листопада 2023

⁴ Там же.

Забезпечення підзвітності донорського фінансування

Положення щодо підзвітності та прозорого відновлення, реконструкції та модернізації країни включені до Українського фонду,⁵ фінансового інструменту ЄС, і мають бути застосовані до Плану України (основи для виділення коштів) в інтересах як національних, так і міжнародних зацікавлених сторін.⁶

Стаття 4 Загальні принципи 6. Відповідно до принципу інклюзивного партнерства, Комісія прагне забезпечити, у разі необхідності, демократичний контроль у формі консультацій українського уряду з Верховною Радою України відповідно до конституційного ладу України, а також з відповідними зацікавленими сторонами, включаючи місцеві та регіональні органи влади, соціальних партнерів та громадянське суспільство, в тому числі вразливі групи, щоб дозволити їм брати участь у розробці та реалізації заходів, прийнятих для фінансування в рамках Фонду, а також у відповідних процесах моніторингу, контролю та оцінки, залежно від обставин. [...].

Стаття 17 Зміст Плану України [...] (g) пояснення методології та процесів, що використовуються для відбору та реалізації проектів, а також механізмів залучення субнаціональних органів влади, зокрема муніципалітетів, а також організацій громадянського суспільства, до прийняття рішень щодо використання підтримки у процесі відновлення на місцевому рівні та до процесу демократичного контролю, [...];

Стаття 18 Оцінка Комісією Плану України [...] (d) [...] чи є належними методологія та процеси, що використовуються для відбору та реалізації проектів, а також механізми залучення субнаціональних органів влади, зокрема муніципалітетів, а також організацій громадянського суспільства, до прийняття рішень щодо використання підтримки у процесі відновлення на місцевому рівні та до процесу демократичного контролю, зокрема своєчасного та рівного доступу до інформації та коштів для відповідних субнаціональних органів влади;

Стаття 39 Моніторинг та звітність 2. [...]З метою такого звітування українські компетентні органи повинні проводити регулярні консультації з Верховною Радою та іншими зацікавленими сторонами, включаючи регіональні, місцеві, міські та інші органи державної влади, а також із соціальними партнерами та організаціями громадянського суспільства.

Підвищення рівня залучення громадян до процесів прийняття рішень на місцевому рівні закріплено в Плані України як частина продовження реформи децентралізації шляхом прийняття та імплементації змін до Закону України "Про місцеве самоврядування в Україні" та Закону України "Про публічні консультації" (2.1 Реформи, які мають бути здійснені в рамках Першого компоненту Українського фонду).⁷

Навіщо залучати партнерів?

1. Не зважаючи на виклики воєнного часу, необхідно докласти зусиль для визначення **шляхів вирішення екологічних, соціальних проблем**, постійно зростаючу бідність.

⁵ Європейський Парламент, [РЕГЛАМЕНТ \(ЄС\) 2024/792 ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПАРЛАМЕНТУ ТА РАДИ про заснування Фонду для України](#), EUR-Lex, 29 лютого 2024 року.

⁶ Там же

⁷ Український фонд, [Український план на 2024-2027 роки](#), Український фонд, березень 2023 року.

2. У дусі Договору про Європейський Союз принцип партнерства надає громадянам більше можливостей для участі у процесі прийняття рішень. Він також розкриває величезні **запаси знань і талантів у громадянському суспільстві**, зміцнює довіру до інституцій та надає політикам можливість вирішувати складні проблеми.
3. На виконання Політики згуртованості ЄС, партнери, зокрема організації громадянського суспільства, можуть очолити **процес забезпечення актуальності політик і програм**.
4. Добре функціонуючі комітети можуть зміцнюють **довіру громадськості** та слугують **фінансовим запобіжником**, ефективно попередньо відсіюючи невідповідні проекти, які в іншому випадку могли б коштувати мільйони. Крім того, комітети, які активно залучають громадянське суспільство, можуть використовувати багатий **досвід і знання**, які органи управління можуть використати для покращення розробки програм.
5. **Моніторингові комітети сприяють підвищенню ефективності проектів**. Залучення більшої кількості партнерів до моніторингових комітетів має на меті зворотній зв'язок, який забезпечує кращу відповідність проектів реальним потребам, дає можливість перевірити реальність для органів управління та підвищує прийнятність проектів.

Участь громадськості в Україні – та шлях вперед

Україна досягла певного прогресу в покращенні участі громадськості у прийнятті рішень, що може бути застосовано до відновлення та реконструкції. Водночас, все ще існують прогалини в інституціоналізації змістовного залучення та ефективної участі громадян і організацій громадянського суспільства у формуванні державної політики та партнерстві всіх зацікавлених сторін у відновленні України.

Цифрова екосистема для підзвітного управління відновленням (DREAM) була створена для того, щоб забезпечити єдине цифрове портфоліо для всіх проектів з відновлення. Важливо, щоб методологія визначення пріоритетних проектів стала обов'язковою, щоб відбір відбувався прозоро та за участі всіх зацікавлених партнерів.

Існує **нагальна потреба у впровадженні стандартних норм ЄС щодо участі громадськості** в ухваленні рішень стосовно відновлювальних робіт як під час воєнного стану, так і після нього. Це забезпечить справжню відповідальність за політику та проекти, а також сприятиме прозорості та підзвітності протягом усього процесу відновлення та реконструкції - від планування та ініціювання до відбору, моніторингу та оцінки. **Реалізація має здійснюватися через моніторингові комітети на національному та регіональному рівнях України**. За технічної допомоги міжнародних партнерів Секретаріат Кабінету Міністрів може сприяти, організувати та забезпечувати простір для діяльності незалежного та парцисипативного залучення.